

Андрэй Макаёнак на Луніначчыне

У другой палове мінулага стагоддзя п'есы, камедыі народнага пісьменніка Беларусі Андрэя Макаёнка не сыходзілі з палосткаў вядучых тэатраў рэспублікі, Расіі і Украіны. А трагікамедыя «Трыбунал» сёлета, у юбілейны год Вялікай Перамогі над фашызмам, зноў з поспехам ставіліся айчыннымі і расійскімі тэатрамі. Хутка літаратурная і тэатральная грамадскасць будзе адзначаць 100-годдзе з дня нараджэння пісьменніка.

Андрэй Ягоравіч Макаёнак нарадзіўся 12 лістапада 1920 года ў вёсцы Борхаў Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці. На яго долю выпала цяжкае дзяцінства: былі першыя гады калектывізацыі — неспакойныя, галодныя.

Любоў да тэатра выявілася ў школьныя гады. Юнак быў добрым мастаком, удалым акцёрам у школьнай мастацкай самадзейнасці. Нават сам пісаў сцэнікі. І тая цяга да мастацтва ды тэатра праз гады вылілася ў здольнасць пісаць драматычныя творы, прычым самай высокай пробы.

Але выбухнула вайна. Яна застала Макаёнка на Каўказе. У канцы 1941-га дывізію, у якой служыў Андрэй, дэсантам кінулі ў Крым. Малады палітрук стралковай роты, ён разам з маракамі-дэсантнікамі правёў рэйд у тыл ворага пад Феадосію. Цяжка паранены, Макаёнак зусім выпадкова быў падобраны на полі бою, перанёс складаную аперацыю,

пры гэтым з пісталетам у руцэ сілаю адстаяў у хірургаў нагу, якую яны ўжо рыхтаваліся ампутаваць. Гэтыя раны не дазволілі Макаёнку працягваць службу ў войску, ён быў камісаваны.

Яшчэ не паправіўшыся як след, Андрэй Ягоравіч падаўся на Гомельшчыну, уладкаваўся на радзіме — у Журавіцкім райкаме партыі. А пасля вучобы ў Рэспубліканскай партыйнай школе Макаёнак стаў загадчыкам аддзела прозы часопіса «Вожык». Ды няўрымслівая душа імкнулася пісаць п'есы, камедыі, драмы. Кожная з іх ставілася на сцэнах тэатраў, у асноўным — у Мінску, у тэатры імя Янкі Купалы.

Макаёнак набываў вядомасць і павагу ў грамадстве. Не ладзілася толькі сямейнае жыццё. Пакінуўшы мінскую кватэру жонцы, сыну і дачцэ, ён месціўся на загараднай дачы. Калі пачаліся халады, Андрэя запрасіў да сябе сябар дзяцінства з вёскі Любань, што на Луніначчыне, старшыня тутэйшага калгаса «Новае Палессе» Уладзімір Сцепчанка.

Макаёнак і Сцепчанка — ад-

нагодкі, нарадзіліся ў суседніх вёсках, разам вучыліся ў адных школах, некалькі гадоў запар сядзелі за адной партай. Сцепчанка таксама прайшоў праз пекла вайны. Быў два разы паранены, апошні раз у верасні 1943 года, ледзь вырваўся з палаючага танка. Абгарэлы, доўга лячыўся ў шпітальных і быў камісаваны як інвалід Вялікай Айчыннай вайны. Адрозж пасля вайны асноўныя этапы жыцця і працы Уладзіміра Апанасавіча былі звязаны з развіццём і станаўленнем беларускага Палесся. Працаваў у райкамах і выканках Ганцавіцкага, Лунінецкага і былога Ленінскага раёнаў. У 1959 годзе ўзначаліў адстаючы тады калгас. У час працы на дзяржаўных пасадах Сцепчанка пазнаёміўся з Пятром Міронавічам Машэравым, які ўзначальваў Брэсцкі абкам партыі, а пазней стаў першым сакратаром ЦК КПБ. Некаторыя казалі, што тая дружба ўзняла старшыню калгаса на ступенькі славы. Ды насамрэч славу Уладзімір Апанасавіч набыў дзякуючы арганізатарскім здольнасцям, умению мысліць на перспектыву і кіраваць кадрамі, мець песны кантакт з радавымі працаўнікамі, трымаючы дысцыпліну. Калгас хутка набіраў тэмпы росту. Вялізную падмогу далі меліяраваныя землі Грычынскіх балот. За кароткі час у гаспадарцы ўмацавалася эканоміка, вырасла матэрыяльная база, усе хутарскія гаспадаркі перасяліліся ў

вёскі, дзе па-новаму ладзіўся дабрабыт вясцоўцаў. Уладзіміру Сцепчанку было прысвоена ганаровае званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Андрэй Макаёнак даволі часта прыязджаў у Любань. Часцяком жыў тут тыднямі, бываў на прыродзе і ў полі, дзе працавалі калгаснікі, наведваў сельскі Дом культуры — і сярод людзей быў сваім. Іншы раз прысутнічаў на гаспадарчых нарадах, а пасля выказаў свае погляды на праблемы. Штосьці важнае занатоўваў сабе.

На аснове ўсяго гэтага нарадзілася задума напісаць драматычны рэпартаж. І ён быў напісаны, толькі ў форме камедыі з назвай «Таблетку пад язык». Камедыя выклікана да жыцця найперш надзённымі праблемамі таго часу (1970-х гадоў), але многія з іх не страцілі сваёй надзёнасці і цяпер. У цэнтры ўвагі твора — праблема міграцыі моладзі з вёсак у горад. Пісьменнік не выпадкова даследаваў гэтую праблему на прыкладзе багатай гаспадаркі, дзе ў вясцоўцаў былі добрыя заробкі, быў хлеб і ўсё да хлеба. Але моладзь ехала ў горад, бо шмат каму ў тых гады хацелася сысці «ад гаспадарчага броду» да ўнармаванага рабочага дня, туды, дзе — гмахі, святло, тэатры... Галоўны герой камедыі «Таблетку пад язык» — старшыня калгаса «Маяк» Каравай — прататып Уладзіміра Сцепчанкі. Прататыпамі іншых герояў так-

сама з'яўляліся рэальныя людзі, ды і дзеі ў творы — у большасці рэальныя.

Вядома, што між Андрэем Макаёнкам як драматургам і калектывам тэатра імя Янкі Купалы панавала самая цесная сувязь. Першы паказ п'есы «Таблетку пад язык» адбыўся ў новым раскошным будынку Любанскага Дома культуры. Купалаўчы сюды прыязджалі з ахвотай. На падмостках сцэны ДК любанцы бачылі спектаклі па п'есах Макаёнка «Лявоніха на арбце» і «Трыбунал».

Даўно няма ў жывых Андрэя Макаёнка, а ў памяці маіх землякоў ён жыве. Людзі старэйшага пакалення яшчэ помняць паказ тых спектакляў купалаўцаў. У цэнтры вясковага парка высяцца пасаджаныя пісьменнікам у 1967 годзе дуб, ясень і два клёны. А на ДOME культуры, каля параднага ўваходу ў будынак, як візітная картка — мемарыяльная дошка. На ёй — здымкі Уладзіміра Сцепчанкі і Андрэя Макаёнка з тэкстам: «У перыяд з 1959 па 1974 гады Любань і наваколле неаднаразова наведваў славуты драматург, народны пісьменнік Беларусі Андрэй Ягоравіч Макаёнак. Прататыпам галоўнага героя яго п'есы «Таблетку пад язык» стаў тагачасны старшыня калгаса «Новае Палессе» Герой Сацыялістычнай Працы Уладзімір Апанасавіч Сцепчанка».

Сцяпан НЕФІДОВІЧ,
аг. Любань Лунінецкага раёна